

نقش قدرت نرم ج.ا.ایران در مقابله با جنگ نرم با تأکید بر دانشکده‌های علوم سیاسی، علوم اجتماعی و مدیریت دانشگاه تهران

مهدی بیگدلو*

چکیده

مؤلفه‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران از دیدگاه امام خمینی ره و مقام معظم رهبری همچون تبعیت از دین اسلام و مکتب تشیع، روحیه دشمن‌ستیزی، روحیه مشارکت مردمی و تبعیت از ولایت فقیه ارتباط مستقیمی با مقابله با جنگ نرم غرب دارند. در این مقاله با استفاده از پرسشنامه ۳۲ سؤالی و با روش توصیفی - تحلیلی از نظریات ۷۹ نفر از استادان دانشکده‌های مدیریت، علوم سیاسی و علوم اجتماعی دانشگاه تهران که از سوی مقام معظم رهبری به عنوان فرماندهان جنگ نرم نامیده شده‌اند به صورت تصادفی بهره گرفته شده است. نتیجه تحقیق اینکه تبعیت از ولایت فقیه با سطح معناداری بیش از ۹۹ درصد و شدت همبستگی قوی (۰/۵) با مقابله با جنگ نرم ارتباط مستقیم داشته است، همچنین با تأثیرگذاری بر دیگر مؤلفه‌های قدرت نرم ج.ا.ایران مهم‌ترین عامل در مقابله با جنگ نرم غرب است.

واژگان کلیدی

قدرت، قدرت نرم، امنیت ملی، جنگ نرم.

مقدمه

تأمین امنیت ملی همواره مهم‌ترین خواست نظام‌های سیاسی جهان بوده و در این مسیر رویکردهای مختلفی را برگزیده‌اند؛ یک رویکرد بر تضعیف دیگران و رویکرد دیگر بر تقویت خود برای پیشگیری از تهدید تأکید داشته است که از اولی به رویکرد سلبی و از دومی به رویکرد ایجابی تعبیر می‌شود. جمهوری اسلامی ایران از

mahdi.bigdeloo@yahoo.com

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۸/۱۰

*. عضو هیئت علمی دانشکده فارابی.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۳/۵

جمله نظام‌هایی است که از ابتدا قائل به رویکرد ایجابی بوده و از ابزارهای رویکرد ایجابی هم بیشتر بر مؤلفه‌های نرم‌افزارانه تأکید داشته است؛ چراکه پیروزی انقلاب در حقیقت، نماد پیروزی ابعاد نرم قدرت همچون ایدئولوژی اسلامی به رهبری ولایت فقیه و بهره‌گیری از اتحاد و روحیه ملی بود. این ابعاد نرم‌افزارانه چنان قدرتی یافت که ابعاد مختلف توان سخت‌افزاری رژیم پهلوی را که به واسطه ارتباط با غرب حاصل نموده بود، تخریب کرد و پس از آن، عامل موفقیت انقلاب در مقابل حوادث و توطئه‌های دشمنان بوده است. تضعیف پایه‌های اعتقادی نظام جمهوری اسلامی ایران یکی از راهبردهای غرب علیه نظام اسلامی بوده است. از این رو، شناخت ابعاد این جنگ روانی و مقابله با آن، در حقیقت، حفظ و توسعه انقلاب و حتی صدور آن را در پی دارد که یکی از اهداف عالی نظام ج.ا.ایران بوده و بهره‌گیری از همین مفاهیم، بیداری کشورهای اسلامی را در روزهای اخیر رقم زده است.

اما برای مقابله با جنگ نرم که ابعاد فرهنگی و اجتماعی جمهوری اسلامی ایران را هدف قرار داده‌اند چگونه می‌توان از رویکرد ایجابی بهره گرفت؟ یکی از ابزارهای مورد استفاده در این نبرد، تقویت مؤلفه‌های قدرت نرم ج.ا.ایران است.

در این مقاله در پی آنیم تا پس از آشنایی بیشتر با مؤلفه‌های قدرت نرم ج.ا.ایران که مدنظر امام امت علیه السلام و مقام معظم رهبری (مدظله العالی) بوده است، به تأثیر این اصول در مقابله با جنگ نرم بپردازیم. از این رو، فرماندهان جنگ نرم از منظر مقام معظم رهبری به عنوان جامعه آماری انتخاب شده‌اند و سه دانشکده (علوم سیاسی، علوم اجتماعی و علوم سیاسی) از دانشگاه تهران به عنوان مهم‌ترین مرکز علمی اثرگذار کشور و مرتبط‌ترین دانشکده‌ها به عنوان جامعه آماری انتخاب شده‌اند.

جمهوری اسلامی از دهه دوم انقلاب اسلامی و پس از تجربه جنگ، ترور و تحریم دشمنان با تهاجم فرهنگی مواجه شد که کم‌کم این تهاجم به شبیخون فرهنگی و تهدید نرم تبدیل شد و در نهایت با تشکیل جبهه ناتوی فرهنگی از سوی غرب علیه جمهوری اسلامی، جنگ نرم کامل شد. مشروعیت‌زدایی از نظام اسلامی مبتنی بر محوریت ولایت فقیه در فضای اجتماعی هدف اصلی این جنگ است. دشمنان تلاش می‌کنند پشتوانه مردمی نظام اسلامی را تضعیف کرده و برای رسیدن به این مقصد، تغییر باورها و نگرش‌های مردم را دنبال می‌کنند. برای مقابله با جنگ نرم باید راهبردهای اصلی دشمنان را شناسایی و متناسب با هر یک راهبردهایی را تنظیم نمود. جنگ نرم در حقیقت در پی انحراف اندیشه و تفکر جامعه هدف است تا حلقه‌های فکری و فرهنگی آن را سست کند و با بمباران خبری و تبلیغاتی در نظام سیاسی - اجتماعی حاکم، تزلزل و بی‌ثباتی ایجاد کند.

اما با چه روشی می‌توان در مقابل این تهاجم از خود دفاع کرد؟ اگر مقابله سخت‌افزاری دشوار است، از چه روشی می‌توان بهره گرفت تا بر دشمن برتری جست؟ بدون شک، ارتقای قدرت نرم یکی از این راهکارها

خواهد بود که تلاش دشمنان را خنثی خواهد نمود و چگونگی اثرگذاری آن، مسئله‌ای است که در ادامه مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

جامعه آماری

جامعه آماری تحقیق حاضر را ۱۲۸ نفر از اعضای هیئت علمی دانشکده‌های علوم سیاسی، علوم اجتماعی و مدیریت دانشگاه تهران در سال ۱۳۹۰ که ارتباط بیشتری با مفاهیم این تحقیق دارند تشکیل می‌دهند. از آن رو این جامعه آماری مورد توجه قرار گرفته است که به باور مقام معظم رهبری فرماندهان جنگ نرم که طبیعتاً نقش مؤثری در افزایش قدرت نرم دارند استادان دانشگاه‌ها هستند و دانشگاه تهران به واسطه جایگاه علمی بالا و اثرگذاری زیاد به عنوان جامعه آماری در نظر گرفته شده است.

نمونه و روش نمونه‌گیری

برای محاسبه تعداد نمونه از فرمول کوکران به شرح زیر استفاده شده است و به این دلیل از سه دانشکده علوم سیاسی، علوم اجتماعی و مدیریت به عنوان جامعه آماری استفاده شده است که سه بخش مختلف را در بر می‌گیرد و ممکن است ویژگی‌های متفاوتی داشته باشند. روش نمونه‌گیری نیز تصادفی طبقه‌ای است.

$$n = \frac{NT^2S^2}{ND^2 + T^2S^2}$$

فرمول کوکران

$$N = 128 \text{ جامعه آماری}$$

$$D = 0.05 \text{ سطح معناداری}$$

$$T = 1/96 \text{ سطح اطمینان}$$

$$D2 = 0.0025$$

$$T2 = 3/84$$

$$S = 0.36 \text{ واریانس متغیر وابسته (مقابله با انهدام سنگرهای معنوی)} \quad S2 = 0.1344$$

$$n = \frac{128(3/84)(0.1344)}{128(0.0025) + (3/84)(0.1344)} = \frac{65/86}{0.1834} = 78/96 \cong 79$$

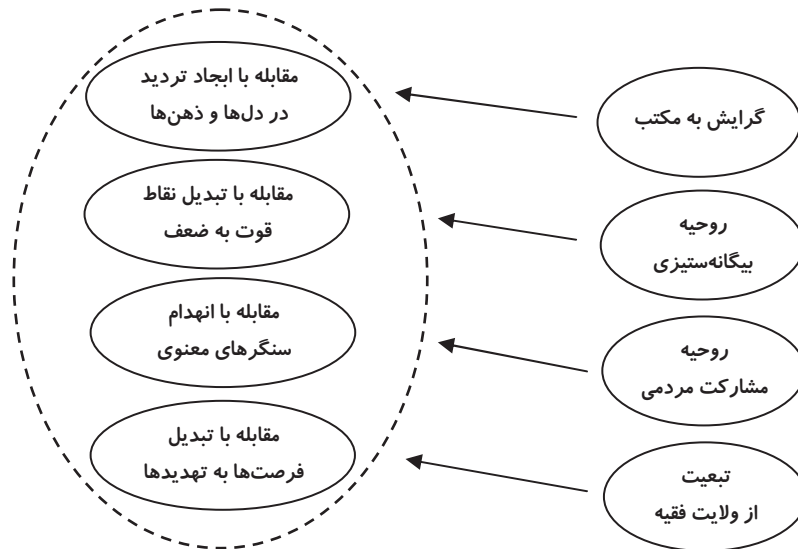
تعداد نمونه

ردیف	نام دانشکده	تعداد جامعه	تعداد نمونه
۱	دانشکده علوم سیاسی	۳۸	۲۳
۲	دانشکده علوم اجتماعی	۵۰	۳۱
۳	دانشکده مدیریت	۴۰	۲۵
	تعداد کل	۱۲۸	۷۹

چارچوب نظری

چارچوب نظری تحقیق حاضر (قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران و جنگ نرم) برگرفته از فرمایشات امام علیه السلام و مقام معظم رهبری در خصوص قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران و هدف دشمنان از جنگ نرم است که قدرت نرم بومی ج.ا.ایران شامل التزام به اسلام و مکتب تشیع، روحیه بیگانه‌ستیزی، روحیه مشارکت مردمی، اعتقاد به ولایت فقیه و هدف جنگ نرم غرب شامل ایجاد تردید در دل‌ها و ذهن‌ها، انهدام سنگرهای معنوی، تبدیل نقاط قوت به نقاط ضعف و تبدیل فرصت‌ها به تهدیدات است.

مدل مفهومی

قدرت نرم

برای تعریف قدرت نرم^۱ باید ابتدا به تعریف واژه قدرت^۲ پرداخت. قدرت، توانایی و استعداد فرد برای انجام دادن کار و اعمال اراده بر افراد دیگر به منظور ایجاد رفتار مطلوب است. (حافظ‌نیا، ۱۳۸۲: ۱) به‌زعم بعضی افراد نیز قدرت به مفهوم تأثیرگذاری بر رفتار دیگران است، به‌نحوی که آنچه می‌خواهیم اتفاق بیفتد. (گلشن‌پژوه، ۱۳۸۷: ۲۱) در تعریفی دیگر، هانس مورگنتا^۳ قدرت را چیزی می‌داند که موجبات اعمال سلطه انسانی بر انسان دیگر را فراهم می‌کند و آن را تداوم می‌بخشد. (قدسی، ۱۳۸۹: ۱۷۲)

قدرت در سطوح مختلفی مورد بررسی قرار می‌گیرد، اما آنچه بیشتر در پدافند غیرعامل مورد توجه است،

1. Soft Power.
2. Power.
3. Hans. J. Morgenta.

قدرت در سطح ملی یا قدرت ملی است که تعاریف متفاوتی از آن وجود دارد:

قدرت ملی، توانایی‌های مادی و معنوی است که در قلمرو یک واحد جغرافیایی و سیاسی به نام کشور یا دولت وجود دارد. (کاظمی، ۱۳۷۳: ۱۷۰)

قدرت ملی، قدرت کامل و نفوذ بین‌المللی یک ملت در عرصه قدرت‌های مادی و معنوی است که ملت از آن برای بقا و توسعه استفاده می‌کند؛ هرچند برخی چون کنت والتز^۱ معتقدند دولت‌ها به آن اندازه از قدرت نیازمندند که قادر باشند با کاربست آن به موازنه‌سازی در برابر دولت‌های دیگر اقدام کنند. (عسگری، ۱۳۸۷: ۳۴)

قدرت ملی توانایی، قابلیت و ظرفیت یک ملت و یک کشور برای استفاده از منابع مادی و معنوی خود با هدف اعمال و اراده ملی و تحصیل اهداف و منافع ملی است. (حافظنیا، ۱۳۸۲: ۵۶)

همان‌طور که در تعاریف مشاهده می‌شود، قدرت ملی دو وجه نفوذ و زور دارد؛ وجه نفوذ، بیشتر جنبه ذهنی دارد و کشورها و دولت‌ها سعی می‌کنند با اعمال نفوذ بر دیگران قدرت خود را به کار گیرند و اراده خود را تحقق بخشند. وجه زور بیشتر جنبه عینی دارد و بر قدرت نظامی و ابزارهای تنبیهی متکی است که معمولاً دولت‌ها در مراحل بعدی و در صورت مؤثر واقع نشدن وجه نفوذ به کار می‌گیرند. (روشندل، ۱۳۷۴: ۲۳) وجه نفوذ^۲ همان مؤلفه‌ای است که از آن به قدرت نرم یاد می‌شود؛ قدرت نرم چیزی بیش از قانع کردن صرف یا توانایی حرکت دادن مردم از طریق استدلال است. (هرچند که این یکی از بخش‌های مهم قدرت نرم است) قدرت نرم همچنین شامل توانایی جذب کردن نیز می‌شود و جذب، اغلب باعث مشارکت توأم با رضایت می‌گردد. به بیان ساده و اصطلاح رفتاری، قدرت نرم، قدرت جذابیت و در اصطلاح منابع، منابع قدرت نرم دارایی‌هایی هستند که چنین جذابیت‌هایی را تولید می‌کنند. (نای، ۱۳۸۹: ۴۴)

از نظر جوزف نای^۳ اگر قدرت را کلیدی‌ترین مؤلفه تعیین‌کننده روابط و جایگاه کشورها در عرصه روابط بین‌الملل تعریف کنیم، قدرت نرم توانایی تعیین اولویت‌هاست، به گونه‌ای که با دارایی‌های ناملموس مثل داشتن جذابیت‌های فرهنگی، شخصیتی و ارزش‌های سیاسی و نهادی مرتبط و همسو باشد یا اینکه سیاست‌های قابل قبول با اعتبار معنوی را پدید آورد. (نای، ۱۳۸۷: ۷۹)

در حقیقت، قدرت نرم یعنی توانایی یک کشور برای جذب سایر کشورها با ایده‌ها، ارزش‌ها و ایدئولوژی خود یا توانایی یک کشور برای واداشتن سایر کشورها به اینکه آنها نیز مانند او بیندیشند. این قدرت ارتباط تنگاتنگی با «قدرت‌های بی‌شکل» نظیر فرهنگ، ایدئولوژی و ... دارد. (علی‌دوستی، ۱۳۸۷: ۵) همان‌طور که آنگوس تاورنر^۴ در مقاله خود با عنوان «استفاده نظامی از قدرت نرم و عملیات اطلاعاتی» به آن اشاره می‌کند: «قدرت نرم فقط ابزار غرب نیست، بلکه سلاحی مناسب و پایدار برای رقیبان غرب است». از نظر

1. Kenneth Waltz.
2. Influence.
3. Joseph Nye.
4. Angus Taverner.

تاورنر نیاز به نبرد در حوزه قدرت نرم است؛ به خصوص برای اداره کردن شورشی‌های نامتقارن که حکومت‌ها باید به عنوان یک چالش با آن روبه‌رو شوند. (Taverner, 2010: 138)

تهدید نرم زمانی پدید می‌آید که یک ملت یا کشور احساس کند فرهنگ، نهادها و سیاست‌های آن بر اثر بهره‌گیری دشمنانش از قدرت نرم در حال تغییر و استحاله هستند. این تهدیدها اغلب در ابعاد فرهنگی، سیاسی، امنیتی و اجتماعی رخ می‌دهند. (نائینی، ۱۳۸۸: ۱۲۱) از این‌رو در نظر داشتن راهبردی برای ارتقای قدرت نرم برای مقابله با جنگ نرم قدرت‌های خارجی، موضوعی الزام‌آور است.

از آنجا که هر کدام از دو نوع قدرت سخت و نرم، مبانی نظری و ابعاد و منابع خاص خود را دارد، کشوری قدرتمند است که بتواند با درک وزن هر یک از آن دو در مقاطع و مناطق مختلف، راهبرد ملی و فراملی خود را تنظیم کند. (افتخاری، ۱۳۸۷: ۲۲۹) از طرفی از نظر هانس نای^۱ قدرت پذیرفته‌شده نرم به اندازه قدرت فرمان دادن سخت، دارای اهمیت است و اگر یک دولت بتواند قدرتش را در نگاه دیگران مشروع جلوه دهد، با مقاومت کمتری در مقابل آرزوهایش مواجه خواهد شد. (Krige, 2010: 122)

برای درک قدرت نرم باید ویژگی‌های این شکل از قدرت را در نظر داشت که عبارت است از:

قدرت نرم هر کشوری برآمده از یک دوره تاریخی طولانی مدت است. شیوه تفکر مردم، ایدئولوژی، سنت فرهنگی، رسوم قدیمی، نظام اجتماعی، رژیم اقتصادی، شیوه زندگی و ... نتایج انباشته‌شده روند تکاملی جوامع بشری است. در این فرآیند، هر عنصر قدرت معمولاً تحت تأثیر سنت فرهنگی است و این در حالی است که هر فرهنگ در مسیر خاصی توسعه می‌یابد. قدرت نرم نیز در این چرخه توسعه می‌یابد. بنابراین، قدرت نرم به لحاظ ماهیت تا حد قابل توجهی سنتی است.

قدرت نرم که یک قدرت غیرقابل لمس است، تنها زمانی که همسو با جریان اصلی زمانه باشد توسعه خواهد یافت؛ به خصوص در جامعه مدرن، قدرت رابطه نزدیکی با پیشرفت فناوری و عملی جامعه اطلاعاتی و اقتصاد دانش پایه دارد. قدرت نرم با مطرح شدن ابزار و شیوه‌های گوناگون در جامعه بین‌المللی و ظهور فناوری اطلاعات و رسانه‌های جمعی به یک ابزار پرنفوذ و پویا تبدیل شده است. بنابراین، جوهره قدرت نرم به‌گونه‌ای است که قابلیت انطباق با شرایط سازوکارهای نوین را دارد و به واسطه استفاده از فناوری‌های جدید می‌تواند ضریب دستیابی به اهداف را افزایش دهد.

قدرت نرم، توانایی زیادی برای رقابت و گسترش دارد. با وقوع انقلاب اطلاعاتی و پیوند خوردن قدرت نرم با آن، قدرت نرم محدودیت‌های ناشی از مرزهای جغرافیایی، قومیت‌ها، زمان و فضا را پشت سر گذاشته و دامنه اثرگذاری بسیار گسترده‌ای دارد. از سوی دیگر در جامعه بین‌الملل زمانی که طیفی از قدرت‌های نرم با یکدیگر تعامل می‌یابد، رقابت اجتناب‌ناپذیر است و اختلاف و منازعه ایجاد می‌شود که

1. Hence Nye.

برآیند آن، پیشرفت و بهبود قدرت‌های نرم است. این قدرت‌های نرم بعد از تعامل با یکدیگر به یک هویت جمعی تبدیل می‌شود. از طرفی برخی اندیشمندان معتقدند که این شکل قدرت، قابلیت استفاده در سیاست‌گذاری خارجی را نیز دارد، به طوری که نای در این راستا (تأثیرگذاری بر سیاست خارجی) معتقد است قدرت نرم دو گام یا مرحله دارد:

گام اول، چگونگی به کار گرفتن قدرت نرم برای ایجاد گرایش عمومی احساسات در دولت هدف و گام دوم شناخت نیازهایی است که برای سیاست‌گذاران حکومت دولت هدف با القای قدرت نرم در عقاید عمومی تأمین می‌شود. (Layne, 2010: 56)

قدرت نرم یک موجودیت ایستا ندارد، بلکه یک فرآیند پویاست. قدرت نرم یک نظام تغییرپذیر بزرگ است که شکل‌گیری و تغییر آن به حرکت عناصر گوناگونی چون راهبرد ملی، اخلاق ملی، قدرت دیپلماتیک، قدرت آموزشی و فرهنگی و... بستگی دارد. بنابراین، عدم قطعیت و تغییرپذیری آنها بیشتر است.

از ویژگی‌های اساسی قدرت نرم، وابستگی آن به قدرت سخت است. از این رو کشورها برای رسیدن به یک قدرت ملی فراگیر باید همزمان که برای افزایش توان مادی خود اقدام می‌نمایند، در راستای ارتقای سطح قدرت نرم خود نیز فعالیت کنند؛ چراکه اگر نسبت به ارتقای سطح قدرت نرم بی‌توجهی یا صرف نظر شود، حفظ توسعه پایدار با اتکای صرف به قدرت سخت دشوار خواهد بود. (آرکلگ، ۱۳۷۹: ۵۲) بنابراین، قدرت نرم یک منظومه واحد و متشکل از اجزای مرتبط و متقابل است که این اجزا هم‌افزایی داشته و هر قدر روابط آنها و نقش‌هایشان به خوبی و در راستای هدف واحد اجرا شود، قدرت نرم بیشتری تولید می‌کنند.

قدرت نرم برخلاف قدرت سخت که مبتنی بر عینیت‌هاست، بر نوعی ذهنیت استوار است. در واقع، تبعیت از دارندگان قدرت نرم براساس باورها و اعتقادات و به میزان اعتبار و شهرت انجام می‌شود. (افتخاری، ۱۳۸۵: ۲۲ و ۲۳) چنان‌که جوزف نای نیز تأکید دارد، اگر دولتی بتواند قدرتش را در نگاه دیگران مشروع جلوه دهد، برای رسیدن به خواسته‌هایش با مقاومت کمتری روبه‌رو خواهد شد. (افتخاری، ۱۳۸۷: ۲۱۷)

قدرت نرم از جنس اقناع است؛ قدرت نرم، دیگران را به تبعیت از هنجارها و نهادهای مورد نظر یا موافقت با آنها قانع می‌کند. قدرت نرم بر توانایی ارائه دستور کار از رهگذر هنجارها و نهادهایی که ارجحیت‌های دیگران را شکل می‌دهند استوار است. از همین رو، قدرت نرم به طور گسترده متکی بر قدرت اقناع و جاذبه است. به تعبیر نای، قدرت نرم یعنی توانایی رسیدن به اهداف مورد نظر از طریق جاذبه و جلب دیگران. (نای، ۱۳۸۳: ۱۴۹) کشورهای که ماهیت رسالت‌گرا دارند تلاش می‌کنند تا کشور خود را مرکز تمام جاذبه‌های سیاسی، اقتصادی و بین‌المللی معرفی کنند.

قدرت نرم امری غیرمحسوس است. این ویژگی با تقسیم‌بندی قدرت به شیوه سنتی متفاوت است (عالم، ۱۳۷۳: ۹۱) ملموس یا غیرملموس بودن قدرت در شیوه سنتی بیشتر معطوف به کارکرد منابع قدرت بود. اما

از آنجایی که قدرت نرم بر ذهنیت متکی است، بنابراین، ویژگی غیرمحسوس بودن آن به لحاظ ماهیت قدرت نرم است و ماهیت قدرت نرم بر مجموعه مهارت‌ها و التزامات (دین، ایمان و...) است که برای یک بازیگر، توانمندی تولید می‌کند. قدرت نرم ماهیت پویا و تحول‌پذیری دارد. به تعبیر نای، منابع قدرت همواره ثابت نبوده و همیشه با تحول بسترها تغییر می‌یابند و همواره نتایج به‌کارگیری منابع قدرت نرم یکسان و مشابه نیستند. (افتخاری، ۱۳۸۷: ۲۱۸)

قدرت نرم تعارض‌زا نیست؛ در حالی که افزایش قدرت سخت در هر واحد سیاسی منجر به بروز تعارض می‌شود. قدرت نرم با روح و احساس انسان‌ها سروکار داشته و اعمال آن به‌گونه‌ای است که بازیگران مختلف می‌توانند بدون تولید تعارض به تولید آن همت گمارند.

قدرت نرم بر عوامل اجتماعی تأکید دارد. مرور نظریه‌های قدرت نرم دلالت بر نقش‌آفرینی بالامنابع جامعه و عناصر اجتماعی در تولید این‌گونه از قدرت دارد. نکته درخور توجه آنکه نقش عناصر اجتماعی در فرآیند تولید قدرت نرم، اصولاً نقشی ابزاری - چنان‌که در نظریه‌های قدرت سخت مشاهده می‌شود - نیست؛ بلکه این عامل به صورت «فعال» در سرنوشت جامعه ایفای نقش می‌کند. به همین سبب است که افکار عمومی چه در حوزه داخلی و چه در حوزه خارجی، در دستور کار سیاست‌گذاران قرار گرفته و تلاش می‌شود «قدرت نرم اجتماعی» جای قدرت سخت مبتنی بر اجبار را بگیرد. (یاسوشی، ۱۳۸۹: ۴۰)

مؤلفه‌های بومی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران

انقلاب اسلامی ایران را می‌توان هم مولود قدرت نرم و هم مبتنی بر قدرت نرم دانست و یکی از شاخص‌های قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران را می‌توان بهره‌گیری از این نوع قدرت دانست. قدرت نرم زیرساخت‌های لازم برای تولید امنیت نرم را به وجود می‌آورد و بیشترین تهدیدات امنیتی را برای جهان غرب ایجاد خواهد کرد؛ زیرا ماهیت کم‌شدت دارد، اما از گستره فراگیری برخوردار است و به هر میزانی که قدرت‌سازی، ماهیت مرحله‌ای و کم‌شدت بیشتری داشته باشد، طبیعی است که نتایج تأثیرگذار فراگیرتری را به وجود می‌آورد. (متقی و رشاد، ۱۳۹۰: ۱۰۹) این شکل قدرت از ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی تاکنون با ادبیات مختلف مورد تأکید امام‌زاده‌علیه و رهبری قرار گرفته است.

با توجه به ماهیت و ویژگی‌های بیان‌شده، منابع قدرت نرم در ج.ا.ایران را نیز متناسب با آن باید در فرهنگ و اجتماع و حوزه‌های رفتاری جستجو کرد. از این‌رو با تحلیل اسنادی فرمایشات امام‌زاده‌علیه و رهبری (مدظله‌العالی) برخی منابع قدرت نرم ج.ا.ایران که مدنظر هر دو بزرگوار بوده است عبارتند از: دین اسلام و آموزه‌های مکتب تشیع، روحیه مشارکت مردمی، فرهنگ دشمن‌ستیزی و تبعیت از مقام معظم رهبری و ولایت فقیه که در ادامه به تفصیل به آنها پرداخته می‌شود.

۱. دین اسلام و آموزه‌های مکتب تشیع

یکی از کارکردهای دین و مذهب، انگیزه‌آفرینی و تقویت ایمان و باور به هدف است. علاوه بر این، دین و مذهب ضمن جهت‌دهی به بینش‌ها و رفتارها، باورهای عمیق در وجود افراد تولید و بازتولید می‌کند. به واسطه این اثرگذاری بود که امام خمینی ره و نیز برخی دیگر از متفکران همسو با ایشان با احیای مفاهیم قرآنی و اسلامی و رویدادهای تاریخ انبیا و امامان، خون جدیدی در بین اعضای جامعه جاری کردند. مفاهیم و واژه‌های شیعی و اسلامی همچون تقیه، غیبت، انتظار، جهاد و شهادت مجدداً احیا شدند و در بسیج توده مردم نقش عمده‌ای ایفا کردند. در این گفتمان، در نظریه غیبت و انتظار تحولاتی رخ داد. غیبت در مفهوم جدید با آموزه‌ای انقلابی، با نفی مشروعیت قدرت‌های دنیوی و انتظار (به معنی امید برای جامعه نمونه با ظهور منجی) مفهوم انقلابی به خود گرفت (ایمان‌پور، ۱۳۸۷: ۱۷۳ و ۱۷۴) و بر تشدید روحیه انقلابی نقشی بی‌بدیل ایفا کرد و این‌گونه امام ره آن را عامل موفقیت انقلاب برمی‌شمرد:

شما دیدید که یک ملتی که عددش کم و هیچ اسلحه نداشت و هیچ ابزار جنگی نداشت و هیچ نظامی‌گری نداشت و ابزار ایمان داشت و با ابزار ایمان غلبه کرد بر یک قدرت شیطانی که همه قدرت‌ها دنبال او بودند ... این قدرت ایمان بود که یک مشت مردم را که هیچ نداشتند غلبه داد. (امام خمینی، ۱۳۷۸: ۱۰: ۴۱۸)

و حتی آن را عامل تداوم انقلاب می‌دانستند:

این قدرت را از دست ندهید آقا! کسانی که علاقه به کشورشان دارند، علاقه به ملتشان دارند، می‌خواهند مقابله کنند با دشمن‌های خودشان، می‌خواهند نگذارند باز یک رژیم چپاول‌گر بیاید، اگر عقل دارند از این قدرت [اسلام] استفاده کنند. (همان: ۹ / ۵۳۵)

مقام معظم رهبری این اثرگذاری را در ورای مرزهای کشور نیز متصور می‌داند:

وقتی کشور اسلامی پدید آمد، تمدن اسلامی به وجود خواهد آمد؛ آن وقت فرهنگ اسلامی فضای عمومی بشریت را فرا خواهد گرفت. اینها همه‌اش با مراقبت و با تقوا عملی است؛ تقوای فردی و تقوای جماعت و امت. امت اسلامی هم اگر با تقوا بود، می‌تواند در راه‌های دشوار حرکت کند؛ مشکلات در مقابل او زانو می‌زنند؛ او در مقابل مشکلات زانو نمی‌زند. (بیانات رهبری در خطبه‌های نماز جمعه، ۱۳۸۴/۵/۲۸)

این عقیده را می‌توان یکی از نمادهای قدرت نرم ج.ا.ایران دانست که نظام سلطه در پی کم‌رنگ کردن این برداشت از دین و مکتب تشیع است. دین اسلام و به خصوص مکتب تشیع با تأکید بر الگو گرفتن از سیره ائمه منجر به توسعه فرهنگ ایثار و از خودگذشتگی شده تا امت اسلامی با بهره‌گیری از آن به مقابله با ظلم و جور برخیزند و زمینه‌ساز ظهور امام زمان ع شوند. مذهب با توصیه به فرد در مورد

توجه به دیگران و از خودگذشتگی، پیوندهای مورد نیاز سرمایه اجتماعی را به وجود می‌آورد. در حقیقت، مذهب می‌تواند با تحمیل این خواست به فرد که به سود چیزی یا کسی غیر از خودش عمل کند، سرمایه اجتماعی به وجود آورد و این امر در اثراتی که ایدئولوژی مذهبی در وادار کردن افراد، به توجه به منافع دیگران دارد آشکار است. (ردادی، ۱۳۸۹: ۱۰۸)

از طرف دیگر، همان‌طور که افتخاری در مقدمه کتاب «قدرت نرم؛ عدم خشونت» می‌آورد، با بررسی پاره‌ای از گفتمان‌های امنیتی - از قبیل گفتمان ایجابی اسلام - می‌توان با ساز و کارهای بدیلی، دستیابی به قدرت نرم را با هزینه‌های به مراتب کمتری تحصیل نمود. عنصر «اعتقاد» (ادیان) از جمله عناصری است که در این حوزه نقش برجسته‌ای دارد. نقش مستقیم «اعتقاد» در حوزه نیروی انسانی برجسته است به گونه‌ای که می‌تواند کیفیت و توانمندی نیروی انسانی را به شدت افزایش داده و از این طریق شاخص کمیت را کلاً بی‌معنا سازد. از سوی دیگر، عنصر «اعتقاد» (ایمان) می‌تواند به شکل غیرمستقیم در بهبود تلاش‌های مادی (از طریق توکل یا تولید عنصر التزام و جدیت) مؤثر واقع شود. (شارپ، ۱۳۸۹: ۲۲)

از نظر وی در حقیقت، اسلام با وضع اصول و مبانی کلانی که التزام عملی به آنها برای دولت و مردم - هر دو - ضرورت دارد، عملاً نوعی «وحدت رویه» را بنیان می‌نهد که از بروز شکاف بین دولت و ملت مانع می‌شود و دولت در بستر این تفسیر، «همیار» با ملت ارزیابی می‌گردد. بنابراین، هر نظامی که از هماهنگی بیشتری با ملت بر محور «ارزش‌های دینی» برخوردار باشد از قدرت نرم بیشتری برخوردار است. (تی. جی. لنون، ۱۳۸۸: ۱۳)

۲. فرهنگ و روحیه دشمن‌ستیزی

فرهنگ به مثابه یکی از اجزای اصلی زیست جمعی بشر چنان ظرفیتی دارد که می‌توان از آن با عنوان جعبه ابزاری نام برد که قادر است به اقدامات و رفتارها شکل و سازمان دهد (عسگری، ۱۳۸۴: ۲) و در حقیقت، مجموعه‌ای از آداب و رسوم، اخلاقیات، اعتقادات و ارزش‌هایی است که از طریق جامعه‌پذیری از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود. (افتخاری، ۱۳۸۷: ۲۲۱) اما آنچه در فرهنگ ایرانیان از گذشته تاکنون خودنمایی نموده روحیه دشمن‌ستیزی است که نمونه‌های فراوانی از آن در تاریخ کشورمان قابل مشاهده است.

از شاخص‌های اصلی قدرت نرم آن است که در ساختار اجتماعی و فرهنگی کشورها قرار داشته و از سوی دیگر، قابلیت لازم برای حداکثرسازی تحرک اجتماعی و کنش سیاسی را دارد. مقاومت‌گرایی ایران در برابر بازیگران مداخله‌گر، نمادی از قدرت نرم محسوب می‌شود (همان: ۸۷) که مقام معظم رهبری (مدظله العالی) این‌گونه به بهره‌گیری از این عنصر توسط امام امت اشاره دارند:

عنصر اساسی که امام آن را در پایه‌های نظام جمهوری اسلامی کار گذاشت - و بحمدالله مایه

نقش قدرت نرم ج.ا.ایران در مقابله با جنگ نرم با تأکید بر ... □ ۱۳۵

ماندگاری نظام شد - مسئله دشمن‌ستیزی و سلطه‌ستیزی است. امام یک لحظه نه خود از کید و مکر و حيله دشمن غفلت کرد و نه گذاشت که مسئولان غفلت کنند. ... باید دشمن و شیوه‌های دشمنی او را شناخت. این آن چیزی است که باید برای همیشه به یاد ما بماند و امام بر روی این نکته تأکید می‌کرد. (بیانات رهبری در مراسم سالگرد رحلت امام خمینی علیه السلام، ۱۳۸۰/۳/۱۴)

اما آنچه بر تقویت این روحیه مؤثر خواهد بود، روشن کردن این موضوع است که تلاش دشمنان برای کسب منافع حداکثری در کشور ماست و همراهی دشمن با یک گروه خاص در حقیقت برای بهره‌گیری از منافع آن است. از این رو اتحاد گرایش‌های مختلف سیاسی برای مقابله با دشمن مشترک خارجی امری لازم است.

۳. روحیه مشارکت مردمی

به استناد تاریخ انقلاب اسلامی پایدارترین نوع امنیت ملی، آن است که سازگاری هنجاری افراد و احساس همدلی و یکرنگی هرچه بیشتر آنان نسبت به یکدیگر استوار شده باشد. بدیهی است اتخاذ راهکارهایی که به تقویت و گسترش روزافزون این احساس کمک رساند به طور قطع به همان میزان ضریب امنیتی جامعه را نیز افزایش می‌دهد. (عطارزاده، ۱۳۸۵: ۳۱)

این یک قدرت {مردم} الهی است ... قدرت ملت را می‌توانید انکار کنید؟ این قدرت ملت است، متصل بشوید به این قدرت. ای قطره‌ها! به دریا متصل بشوید تا محفوظ باشید و الا مُستهلک و از بین می‌روید. (امام خمینی، ۱۳۷۸: ۹ / ۵۳۶)

در انقلاب اسلامی، مردم عاملان اصلی انقلاب بودند و وارثان اصلی پیروزی‌های حاصل از آن نیز هستند. ضمن اینکه تثبیت این پیروزی‌ها و تداوم بقا در گرو نقش و حضور مستقیم مردم در فرآیندهای جاری است.

امام علیه السلام، مکرر در مکرر، درباره مشارکت دادن مردم، توصیه می‌کردند و حرف می‌زدند. آن روزها، تفکری هم وجود داشت که مردم را تقریباً از میدان‌های گوناگون دور می‌کرد. بعد هم بحمدالله همه به این رسیدند که نه؛ مردم بایستی در مسائل گوناگون کشور، چه مسائل اقتصادی و چه سایر زمینه‌ها - در مسائل سیاسی که بحمدالله حالا هم دخالت دارند - شرکت و دخالت داشته باشند. امروز هم این‌طوری است؛ باید هم باشد. (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار رئیس‌جمهور و هیئت وزیران به مناسبت هفته دولت، ۱۳۷۵/۶/۸)

در گفتمان انقلاب، حضور گسترده مردم در صحنه‌ها و نقش‌پذیری آنها در فرآیند انقلاب پیامدهای امنیتی فراوانی را برای تثبیت بقا و تداوم نظام به همراه می‌آورد (ولی‌پور زرومی، ۱۳۸۳: ۱۱۱) که حوادث پس از انتخابات سال ۱۳۸۸ و مشارکت مردمی برای رفع این فتنه‌ها نمونه روشنی از این موضوع است. اما آنچه می‌تواند بر روحیه مشارکت مردمی اثرگذار باشد ناشی از اعتماد به مسئولان و اعتقاد به نقش خود در تعیین

سرنوشت کشور است؛ چراکه اعتماد به عنوان جانمایه سرمایه اجتماعی بیانگر نوعی رفتار ضابطه‌مند است. با وجود چنین عنصری بدون نیاز به سازمان‌های گسترده سیاسی - اجتماعی نتایج حداکثری با هزینه‌های کم حاصل می‌شود. اعتبار به‌مثابه منبع اصلی در تعیین ظرفیت بازیگران اجتماعی، زمینه اجرای تصمیمات و تعهدات را فراهم می‌سازد (ایزدی، ۱۳۸۷: ۱۳) و در نتیجه باعث می‌شود مردم در قبال مسائل کشور احساس مسئولیت کنند.

در حقیقت در استراتژی‌های نرم از طریق رشد درونی و تولید قدرت ناشی از حمایت مردمی از سیاست‌های نظام سیاسی، به بهبود وضعیت بازیگر در عرصه معادلات استراتژیک کمک می‌نمایند. به همین دلیل است که بسیاری از تحریم‌ها یا مشکلاتی که در زمینه اجرای استراتژی‌های سخت وجود دارد، اصولاً در این سطح معنا و مفهوم نمی‌یابند. از سوی دیگر، هنر و مهارت مربوط به احیای منابع نرم قدرت بسیار متفاوت از منابع سخت بوده و ابعاد مختلف سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی را دربرمی‌گیرد که بر بنیاد مفهوم محوری «رضایت‌مندی» قرار دارد. در این چشم‌انداز، تأسیس و تقویت سطح رضایت‌مندی مردم از نظام سیاسی به هدف اول استراتژی‌های نرم تبدیل می‌شود (نگروپونته، ۱۳۹۰: ۲۵) و اعتماد بر سطح رضایت مردم خواهد افزود.

۴. ولایت فقیه

یکی از جایگاه‌های والا در جمهوری اسلامی ایران که نقش خود را در عبور از حوادث پس از انقلاب به خوبی نمایان کرده است، ولایت فقیه در مفهوم رهبری جامعه اسلامی است. رهبری در انقلاب اسلامی در حقیقت جایگاهی کارزماتیک دارد.

رهبر کاریزما صفات و ویژگی‌هایی نظیر قدرت کلام و سخنوری، کیفیت نگاه، هوش، انرژی و نیروی بیکران، اعتماد به نفس، نوآوری، قدرت تهییج و غیره دارد و قدرت رهبر و مشروعیت اقتدار وی در نظر پیروان، ناشی از صفات و قدرت‌های خارق‌العاده است که وی را از دیگران ممتاز می‌سازد. (ایمان‌پور، ۱۳۸۷: ۱۳۸) افزون بر این از آنجایی که امام و مقام معظم رهبری شخصیتی برخاسته از متن جامعه بوده‌اند، در پیشبرد اهداف انقلاب نقشی بی‌بدیل دارند؛ زیرا رهبری انقلاب هر قدر از نظر فرهنگی و تاریخی اصیل‌تر و ریشه‌دارتر بوده و هرچه بیشتر به صورت روزمره در امور مادی با مردم در ارتباط باشد، در پیشبرد حرکت انقلابی موفق‌تر و کارآمدتر خواهد بود. (ملکوتیان، ۱۳۸۷: ۳۰ و ۳۱) در حقیقت در جمهوری اسلامی ایران ولایت فقیه رکن اصلی حکومت اسلامی بوده و عامل گذر از فتنه‌ها و اتحاد در کشور بوده‌اند و تقویت این جایگاه و در نتیجه تبعیت محض از ولایت فقیه به عنوان یکی از مؤلفه‌های قدرت نرم ج.ا. ایران خواهد بود که مقام معظم رهبری در ۱۵ خرداد ۱۳۶۱ آن را یکی از عناصر سه‌گانه انقلاب اسلامی می‌دانند:

در ۱۵ خرداد سه عنصر وجود داشت؛ یکی عنصر مردم بود، یکی عنصر رهبر و امام بود و سومی

عصر انگیزه مذهبی و روح شهادت‌طلبی و فداکاری برای خدا بود. نطفه انقلاب ما با این سه عنصر بسته شد. (بیانات مقام معظم رهبری در نماز جمعه تهران، ۱۳۶۱/۳/۱۴)

در حقیقت در جمهوری اسلامی ایران، رهبری عامل بیداری و جوشش توده‌ها و محور وحدت و انسجام مردم است و لذا به عنوان عاملی در جهت تقویت قدرت نرم کشور به شمار می‌آید.

آنجایی که می‌خواهند مردم را مأیوس کنند، رهبری است که امید به مردم می‌دهد. آنجایی که می‌خواهند یک توطئه سیاسی بین‌المللی برای ملت ایران به وجود آورند، رهبری است که قدم جلو می‌گذارد و تمامیت انقلاب را در مقابل توطئه قرار می‌دهد. آنجایی که می‌خواهند در بین جناح‌های گوناگون مردم اختلاف ایجاد کنند، رهبری است که می‌آید مایه الفت و مانع از تفرقه می‌شود. آنجایی که می‌خواهند صندوق‌های انتخابات را خلوت کنند و مردم را از حضور در پای صندوق‌ها و رأی دادن مأیوس نمایند، رهبری است که به مردم الگو می‌دهد و می‌گوید که انتخابات وظیفه است. آنگاه مردم اعتماد می‌کنند، وارد می‌شوند و حماسه عظیمی می‌آفرینند. (بیانات مقام معظم رهبری در جمع بسیجیان به مناسبت هفته بسیج، ۱۳۷۶/۹/۵)

ترسیم سیاست‌های کلی نظام و اتخاذ تدابیر و موضع‌گیری‌های قاطعانه، سازش‌ناپذیری در برابر توطئه‌ها و دشمن‌شناسی از ویژگی‌های برجسته رهبری انقلاب اسلامی است که در دوران سخت مبارزه بیشترین نقش در شناساندن دشمن و تعیین مسیر و شیوه‌های مبارزه با آنان را داشته است. (پورااحمدی، ۱۳۸۹: ۸۸)

امنیت ملی

امنیت^۱ از نظر لغوی به معنی ایمن بودن، ایمن شدن و در امان بودن است. امنیت ملی برای یک کشور به مفهوم وجود شرایطی است که آن را در مقابل تهدیدات داخلی، خارجی، حوادث طبیعی، مفاسد و آفات اجتماعی محفوظ نگه می‌دارد. در عرصه سیاست و روابط بین‌الملل، تهدید^۲ هرگونه قصد و نیت حادثه و اقداماتی است که ثبات سیاسی و اقتصادی، منافع حیاتی و امنیت ملی یک کشور را در معرض خطر جدی قرار دهد. (اکبری، ۱۳۸۵: ۸)

امنیت ملی از مؤلفه‌های متعددی برخوردار است و از جمله مهم‌ترین آنها می‌توان به امنیت نظامی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی اشاره نمود. هرگاه یکی از مؤلفه‌های یادشده را خطری تهدید نماید در واقع امنیت ملی تهدید شده است؛ زیرا امنیت، کلیتی غیرقابل تفکیک است. (تهامی، ۱۳۷۶: ۴۴)

مفهوم تهدید امنیتی، رویدادی است که پیامدهای بالقوه منفی برای بقا یا رفاه یک دولت، جامعه یا یک فرد

1. Security.
2. Threat.

دارد. (کراهمان، ۱۳۸۷: ۱۲) یکی از تهدیدات اصلی امنیت ملی، براندازی^۱ یا سرنگونی نظام سیاسی است. براندازی با سه هدف صورت می‌گیرد که این سه هدف هم‌دیگر را تقویت می‌کنند و به شرح زیر هستند:

۱. تباہ کردن اخلاق ملت مورد نظر و تجزیه گروه‌های تشکیل دهنده ملت؛
۲. بی‌اعتبار کردن مقامات، مدافعان آنها، کارکنان و افراد معتبر؛
۳. خلع سلاح توده‌ها برای جلوگیری از هر نوع دخالت خودجوش عمومی به نفع نظام حاکم در زمان سرنگونی نظام. (گلسر، ۱۳۸۷: ۴۲)

اما از چه شکلی از براندازی می‌توان برای دستیابی به این اهداف بهره گرفت؟ آیا کودتا یا جنگ، روش مناسبی برای دستیابی به این اهداف است یا برعکس در کشوری مثل جمهوری اسلامی ایران باعث اتحاد گروه‌های مختلف و ایجاد انسجام ملی می‌گردد؟ بدیهی است تجربه تاریخی غرب در جمهوری اسلامی ایران مؤید ناکارآمدی این روش‌هاست. بنابراین باید روشی از نبرد استفاده می‌شد که ضمن کاهش هزینه‌ها مؤثرترین مبانی نظام اسلامی را هدف قرار دهد، از این رو جنگ نرم به عنوان ابزار براندازی نظام اسلامی مورد استفاده قرار گرفت.

جنگ نرم

هر نظام سیاسی دارای اصول و مبانی است که اگر این اصول تغییر کنند، آن نظام به نظام دیگری تبدیل خواهد شد و دیگر عنوان اولیه برای آن مصداق نخواهد داشت. (مرادیان، ۱۳۸۵: ۹۳) از جمله این اصول می‌توان به فرهنگ، ایدئولوژی، هویت ملی و... اشاره نمود. داشتن یک فرهنگ روشن و قدرتمند که همه افراد جامعه به آن معتقد باشند، یکی از راه‌هایی است که موجب اجتناب از ناهماهنگی و تعارض در جامعه می‌شود. (همان: ۸۱) مقام معظم رهبری به زیبایی به تهدید ایدئولوژی اسلامی اشاره کرده و فرموده‌اند:

تهدید علیه اسلامی نگاه‌داشتن انقلاب از جمله تهدیدات دائمی است که با استفاده از شیوه‌های مختلف مانند استحاله کردن و یا حذف فیزیکی عملی می‌گردد. (گروه مطالعاتی دانشکده امنیت ملی، ۱۳۸۸: ۷۲)

در کنار این اصول، کشوری که نتواند هویت ملی مؤثری را سازماندهی نماید، در برابر تهدیدات خارجی و موج‌های گریز از مرکز داخلی با چالش‌های جدی روبه‌رو می‌شود. (سلیمانی پورلک، ۱۳۸۶: ۱۷)

یکی از راه‌های تأثیرگذاری بر موج‌های داخلی در جنگ نرم، بهره‌گیری از جنگ ادراکی است. در این نوع جنگ، به منظور تأثیرگذاری بر عقاید و رفتار مردم از رسانه‌های در دسترس آنها سوءاستفاده می‌کنند. جنگ ادراکی هدفی مشابه عملیات روانی دارد، اما حوزه عمل آن از حوزه عمل عملیات‌های روانی گسترده‌تر است.

1. Subversion.

در عملیات روانی کشور یا گروهی برای اثرگذاری و نفوذ بر عقاید و رفتار دولت‌ها و شهروندان در جهت مطلوب خود به پشتیبانی زمینه‌ها و ابزارهای سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و نظامی مجموعه اقدامات تبلیغی - روانی اجرا می‌کنند، (ابراهیمی، بای و صدوقی، ۱۳۸۶: ۲۲) اما هدف جنگ ادراکی این است که ارزش‌ها، ادراکات و اهداف ملی را دستکاری کنند. (عبدالله‌خانی، ۱۳۸۶: ۱۳۳)

از این رو ایالات متحده که می‌داند تهدیداتی که تداوم بقای ملی را - اعم از حکومت و جامعه - هدف قرار داده‌اند به نتیجه مورد نظر منجر نمی‌گردند، بر آن است تا در این مقطع، حداقل در بعد تبلیغات، تهدید را متوجه بقای حکومت یا نظام سیاسی کند. به عبارت دیگر، تصمیم‌سازان آمریکا با تأکید بر تضاد مردم و حکومت ایران در قالب تقابل جمهوریت و اسلامیت تلاش دارند اهداف مرجع امنیت را در سطوح حاکمیت و جامعه از یکدیگر منفک سازند (سلیمانی پورلک، ۱۳۸۶: ۸۴) تا با این روش در ارزش‌های مورد توجه مردم و مسئولان شکاف ایجاد کرده و تهدید را متوجه علایق مسئولان نظام در مقابل علایق مردم جلوه دهند. اهداف جنگ نرم به روشنی توسط مقام عظمای ولایت در قالب چند هدف تبیین شده است؛ معظم له ایجاد تردید در دل‌ها و ذهن‌ها، انهدام سنگرهای معنوی، تبدیل نقاط قوت به نقاط ضعف و تبدیل فرصت‌ها به تهدیدات را اهداف غرب از جنگ نرم علیه ج.ا.ایران می‌دانند.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

اعتبار و روایی سؤالات پرسشنامه

روایی پرسشنامه با استفاده از روایی سازه که بر مبنای آن از روش تحلیل عاملی به منظور تعیین میزان پوشش دادن به واریانس متغیرهای پژوهش استفاده می‌شود، به شرح زیر محاسبه شد:

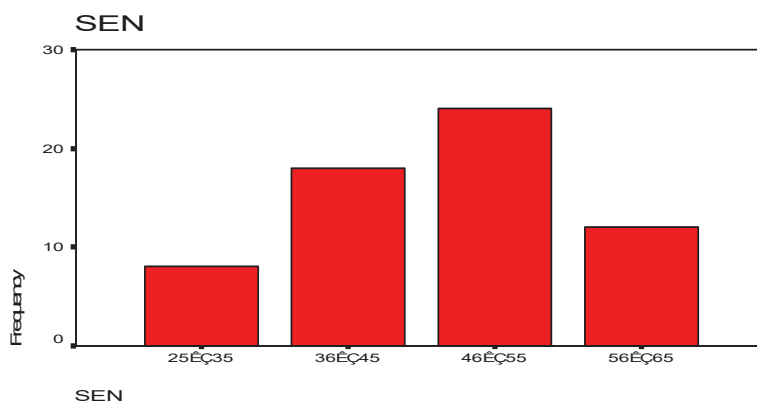
اعتبار (سازه)	آلفا متغیر کلی (روایی)	گویه تشکیل دهنده	مؤلفه‌های هر متغیر	نام متغیر	نوع متغیر
KMO = ۰/۶۷ Sig = ۰/۰۰	□ = ۰/۷۰	شکست بهانه‌جویی دشمنان برای ایجاد اختلاف بین مردم	(مقابلیه یا) ایجاد تردید در دل‌ها و ذهن‌ها	(مقابلیه یا) جنگ نرم	متغیر وابسته
		مقابلیه با تلقی بدبینانه نسبت به نظام اسلامی			
		طرز عوامل ناامنی روانی توسط مردم			
		موفق دانستن مسئولان در اداره امور جامعه			
KMO = ۰/۷۶ Sig = ۰/۰۰	□ = ۰/۷۸	اتحاد مذهبی بین مردم	(مقابلیه یا) انهدام سنگرهای معنوی	(مقابلیه یا) جنگ نرم	متغیر وابسته
		جایگاه بالای روحانیت بین مردم			
		کارآمدی دین در اداره امور جامعه			
		پذیرفته شدن ارزش‌های اسلامی در جامعه			

KMO = ۰/۶۱ Sig = ۰/۰۰	□ = ۰/۷۳	اتحاد بین اقشار مختلف جامعه	مقایله (با) تبدیل نقاط قوت به نقاط ضعف	قدرت نرم	متغیر مستقل
		سند چشم‌انداز به عنوان یکی از مؤلفه‌های مهم در مسیر پیشرفت			
		کارآمدی طرح‌های کشور برای پیشرفت			
		مصمم بودن قشر جوان برای همراهی با نظام			
KMO = ۰/۶۲ Sig = ۰/۰۰	□ = ۰/۵۴	تحریم‌ها عامل پیشرفت‌های علمی	مقایله (با) تبدیل فرصت‌ها به تهدیدها	قدرت نرم	متغیر مستقل
		مشکلات داخلی یکی از عوامل شکست در برخی فعالیت‌ها			
		نیاز کشور به توسعه توانمندی‌ها در حوزه‌های مختلف			
		مرتبط بودن مسائل جهان اسلام به ج.ا.ایران			
KMO = ۰/۶۶ Sig = ۰/۰۰	□ = ۰/۶۵	الگو گرفتن از قرآن و سیره ائمه	گرایش به اسلام و تشیع	قدرت نرم	متغیر مستقل
		حاکمیت فرهنگ عاشورایی			
		رعایت الزامات حکومت اسلامی در کشور			
		مردم به عنوان زمینه‌سازان ظهور			
KMO = ۰/۵۹ Sig = ۰/۰۰	□ = ۰/۶۰	نهادینه شدن ارزش‌های انقلاب در بین نسل‌های پس از آن	روحیه بیگانگی‌ستیزی	قدرت نرم	متغیر مستقل
		تلاش دشمنان برای کسب منافع حداکثری			
		اتحاد گرایش‌های مختلف سیاسی برای مقابله با دشمن			
		حمایت دشمن از گروه‌های خاص برای پیشبرد منافع			
KMO = ۰/۷۷ Sig = ۰/۰۰	□ = ۰/۷۶	اعتماد مردم به مسئولان	روحیه مشارکت مردمی	قدرت نرم	متغیر مستقل
		احساس مسئولیت در قبال مسائل کشور			
		شرکت در راهپیمایی‌ها و فراخوان‌ها			
		نقش مردم در تعیین سرنوشت کشور			
KMO = ۰/۷۰ Sig = ۰/۰۰	□ = ۰/۷۱	اعتقاد به تبعیت محض از ولایت فقیه	تبعیت از ولایت فقیه	قدرت نرم	متغیر مستقل
		ولایت فقیه عامل اتحاد در کشور			
		ولایت فقیه رکن اصلی حکومت اسلامی			
		ولایت فقیه عامل گذر از فتنه‌ها			

براساس تحلیل عاملی صورت‌گرفته مقدار KMO که در همه مفاهیم بالاتر از ۰/۵ و معنی‌دار است، نشان می‌دهد که گویه‌های مذکور در یک فضای مفهومی قرار دارند. به بیان دیگر، گویه‌های ارائه‌شده با هم همسانی داشته و می‌توانند مفهوم مورد نظر را بسنجند.

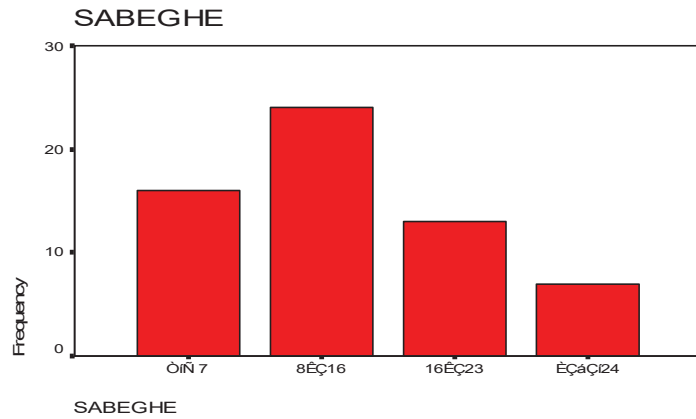
ویژگی‌های پاسخ‌دهندگان

درصد مجموع	درصد معتبر	درصد	فراوانی		
12.9	12.9	10.1	8	35 تا 25	Valid
41.9	29.0	22.8	18	45 تا 36	
80.6	38.7	30.4	24	55 تا 46	
100.0	19.4	15.2	12	65 تا 56	
	100.0	78.5	62	Total	
		21.5	17	9.00	Missing
		100.0	79	Total	

با توجه به جدول توزیع فراوانی و نمودار فراوانی، ۱۰/۱ درصد از پاسخ‌دهندگان بین ۲۵ تا ۳۵ سال، ۲۲/۸ درصد پاسخ‌دهندگان بین ۳۶ تا ۴۵ سال، ۳۰/۴ درصد بین ۴۶ تا ۵۵ سال و ۱۵/۲ درصد بالاتر از ۵۶ سال سن دارند.

درصد مجموع	درصد معتبر	درصد	فراوانی		
26.7	26.7	20.3	16	زیر 7	Valid
66.7	40.0	30.4	24	16 تا 8	
88.3	21.7	16.5	13	23 تا 16	
100.0	11.7	8.9	7	بالای 24	
	100.0	75.9	60	Total	
		24.1	19	9.00	Missing
		100.0	79	Total	

با توجه به جدول توزیع فراوانی و نمودار فراوانی سابقه تدریس پاسخ‌دهندگان ۲۰/۳ درصد زیر ۷ سال، ۳۰/۴ درصد بین ۸ تا ۱۶ سال، ۱۶/۵ درصد بین ۱۶ تا ۲۳ سال و ۸/۹ درصد بالای ۲۴ سال سابقه تدریس دارند.

۱. ارتباط تبعیت از اسلام و مکتب تشیع با مقابله با جنگ نرم

مقابل (مقابله) جنگ نرم	دین و مکتب تشیع		
.702(**)	1	Pearson Correlation	دین اسلام و مکتب تشیع
.000	.	Sig. (2-tailed)	
69	74	N	
1	.702(**)	Pearson Correlation	(مقابله) جنگ نرم
0	.000	Sig. (2-tailed)	
71	69	N	

الف) سطح معناداری نشان می‌دهد که به احتمال بیش از ۹۹ درصد رابطه بین تبعیت از اسلام و مکتب تشیع و مقابله با جنگ نرم غرب معنادار است. به بیان دیگر، فرضی H_0 رد و فرض H_1 تأیید می‌شود.

ب) شدت رابطه (۰/۷) نشان می‌دهد که رابطه بسیار قوی بین تبعیت از اسلام و مکتب تشیع و مقابله با جنگ نرم غرب وجود دارد.

ج) از آنجایی که جهت رابطه مثبت است، با افزایش تبعیت از مکتب اسلام و تشیع، مقابله با جنگ نرم افزایش خواهد یافت.

۲. ارتباط روحیه بیگانه‌ستیزی با مقابله با جنگ نرم

روحیه بیگانه‌ستیزی	(مقابله) جنگ نرم		
1	.723(**)	Pearson Correlation	روحیه بیگانه‌ستیزی
.	.000	Sig. (2-tailed)	
77	70	N	
.723(**)	1	Pearson Correlation	(مقابله) جنگ نرم
.000	.	Sig. (2-tailed)	
70	71	N	

الف) سطح معناداری نشان می‌دهد که به احتمال بیش از ۹۹ درصد رابطه بین روحیه بیگانه‌ستیزی و مقابله با جنگ نرم غرب معنادار است. به بیان دیگر، فرضی H_0 رد و فرض H_1 تأیید می‌شود.

ب) شدت رابطه (۰/۷) نشان می‌دهد که رابطه بسیار قوی بین روحیه بیگانه‌ستیزی و مقابله با جنگ نرم غرب وجود دارد.

ج) از آنجایی که جهت رابطه مثبت است، با افزایش روحیه بیگانه‌ستیزی، مقابله با جنگ نرم غرب افزایش خواهد یافت.

۳. ارتباط روحیه مشارکت مردمی با مقابله با جنگ نرم

مشارکت	(مقابله) جنگ نرم		
1	.813(**)	Pearson Correlation	مشارکت
.	.000	Sig. (2-tailed)	
77	69	N	
.813(**)	1	Pearson Correlation	(مقابله) جنگ نرم
.000	0	Sig. (2-tailed)	
69	71	N	

الف) سطح معناداری نشان می‌دهد که به احتمال بیش از ۹۹ درصد رابطه بین روحیه مشارکت مردمی و مقابله با جنگ نرم غرب معنادار است. به بیان دیگر، فرضی H_0 رد و فرض H_1 تأیید می‌شود.

ب) شدت رابطه (۰/۸) نشان می‌دهد که رابطه بسیار قوی بین روحیه مشارکت مردمی و مقابله با جنگ نرم غرب وجود دارد.

ج) از آنجایی که جهت رابطه مثبت است، با افزایش روحیه مشارکت مردمی، مقابله با جنگ نرم غرب افزایش خواهد یافت.

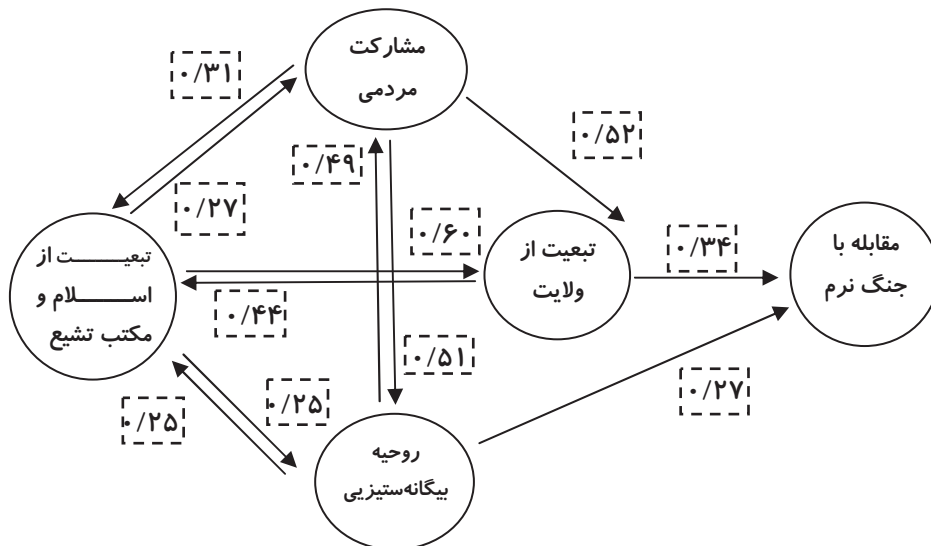
۴. ارتباط تبعیت از ولایت فقیه با مقابله با جنگ نرم

الف) سطح معناداری نشان می‌دهد که به احتمال بیش از ۹۹ درصد رابطه بین تبعیت از ولایت فقیه و مقابله

با جنگ نرم غرب معنادار است. به بیان دیگر، فرضی H0 رد و فرض H1 تأیید می‌شود.
 (ب) شدت رابطه (۰/۵) نشان می‌دهد که رابطه قوی بین تبعیت از ولایت فقیه و مقابله با جنگ نرم غرب وجود دارد.
 (ج) از آنجایی که جهت رابطه مثبت است، با افزایش تبعیت از ولایت فقیه، مقابله با جنگ نرم غرب افزایش خواهد یافت.

	تبعیت از ولایت		
	1	Pearson Correlation	
.570(**)		Sig. (2-tailed)	
.000	.	N	
70	77		
1	.570(**)	Pearson Correlation	
0	.000	Sig. (2-tailed)	
71	70	N	
			تبعیت از ولایت
			تبعیت از ولایت
			مقابله (جنگ نرم)
			مقابله (جنگ نرم)

ترتیب متغیرهای اثرگذار بر متغیر وابسته

همان‌طور که با استفاده از رگرسیون خطی در نمودار، چگونگی تأثیر متغیرهای مستقل روحیه مشارکت مردمی، روحیه بیگانه‌ستیزی، تبعیت از اسلام و مکتب تشیع و تبعیت از ولایت فقیه بر متغیر وابسته (مقابله با جنگ نرم غرب) قابل مشاهده است؛ مشارکت مردمی با ۰/۵۲، تبعیت از ولایت فقیه با ۰/۳۴ و روحیه بیگانه‌ستیزی با ۰/۲۷ به طور مستقیم بر مقابله با جنگ نرم غرب مؤثرند و تبعیت از اسلام و مکتب تشیع به طور غیرمستقیم بر دیگر مؤلفه‌ها (۰/۲۷ بر مشارکت مردمی و ۰/۲۵ بر روحیه بیگانه‌ستیزی) در مقابله با

جنگ نرم اثر دارد. اما آنچه قابل تأمل است، ارتباطی است که بین تبعیت از اسلام و مکتب تشیع و تبعیت از ولایت فقیه وجود دارد. به عبارتی با تأثیرگذاری شدیدی که این دو مؤلفه بر یکدیگر دارند و سپس تأثیر مستقیمی که تبعیت از اسلام و مکتب تشیع بر دیگر مؤلفه‌ها همچون روحیه مشارکت مردمی و روحیه بیگانه‌ستیزی دارد، پیروی از ولایت فقیه نقش بسیار مهمی در مقابله با جنگ نرم غرب خواهد داشت.

نتیجه

در واقع، نظام سیاسی آنگاه کارایی دارد که بتواند وظایفی را که بیشتر مردم یا حکومت شنوندگان از آن توقع دارند انجام دهد و وظیفه اصلی یک نظام سیاسی پشتیبانی همه‌جانبه از زندگی فردی، اجتماعی، سیاسی، مادی و معنوی همه شهروندان به‌ویژه پاسداری از آسایش و امنیت تک تک آنان است. اما زمانی که نظام جمهوری اسلامی ایران به واسطه توطئه دشمنان با برخی نارسایی‌ها مواجه شود، فعالیت روانی دشمنان در قالب جنگ نرم بر آن متمرکز شده و سعی در تضعیف نظام اسلامی خواهد داشت که در این مواقع بهره‌گیری از ابعاد مختلف قدرت نرم همچون روحیه مشارکت مردمی، تبعیت از ولایت فقیه و روحیه بیگانه‌ستیزی با تأثیر مستقیم و تبعیت از اسلام و مکتب تشیع با تقویت دیگر مؤلفه‌ها به طور غیرمستقیم، نقش مهمی در مقابله با این توطئه‌ها خواهند داشت؛ قدرتی که می‌تواند افکار عمومی را متأثر ساخته و همه اقدار جامعه را به صحنه بیاورد. این قدرت، توانایی تعیین اولویت‌ها را دارد، به‌گونه‌ای که با دارایی‌های ناملموس مثل داشتن جذابیت‌های اعتقادی، فرهنگی، شخصیتی و ارزش‌های سیاسی و نهادی مرتبط و همسو باشد یا اینکه سیاست‌های قابل قبول و با اعتبار معنوی را پدید آورد.

از نتایج این تحقیق می‌توان به شناسایی جایگاه بسیار مهم ولایت فقیه در جامعه پرداخت. جایگاهی که می‌تواند بر همه مؤلفه‌های قدرت نرم کشور به طور مستقیم و غیرمستقیم تأثیرگذار باشد و از این روست که به اصلی‌ترین هدف جنگ نرم دشمنان جمهوری اسلامی ایران تبدیل شده است.

با نگاهی به نتایج تحقیق صورت‌گرفته در خصوص گویه‌های جنگ نرم غرب می‌توان به این موارد دست یافت: بیش از ۷۴ درصد پاسخ‌دهندگان معتقدند که خود مردم عوامل ناامنی روانی را طرد می‌کنند. بیش از ۷۸/۲ درصد پاسخ‌دهندگان معتقدند که ارزش‌های اسلامی در جامعه پذیرفته شده است. بیش از ۸۵/۹ درصد از پاسخ‌دهندگان معتقدند که مردم با وجود داشتن منابع غنی نیازمند توسعه توانمندی‌ها در دیگر حوزه‌ها هستند که خود ناشی از درصد بالای امید به آینده و تلاش بیشتر در کشور است و بیش از ۸۷ درصد معتقدند که مردم مسائل جهان اسلام را با کشور مرتبط می‌دانند.

اما در خصوص مؤلفه‌های قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران بیش از ۸۹/۹ درصد پاسخ‌دهندگان معتقدند که مردم به الگوگرفتن از قرآن و سیره ائمه در زندگی گرایش دارند. بیش از ۸۲/۳ درصد از پاسخ‌دهندگان اعتقاد به حاکم بودن فرهنگ عاشورایی در کشور دارند و ۹۳/۷ درصد از پاسخ‌دهندگان معتقدند که مردم

ولایت فقیه را رکن اصلی حکومت اسلامی می‌دانند.

اما آنچه نیاز به تمرکز بیشتری دارد، تلاش برای نهادینه کردن ارزش‌های انقلاب در بین نسل‌های پس از آن است که برنامه‌ریزی مبتنی بر شناخت نیازهای فکری جوانان و به صحنه عمل آوردن باورهای اعتقادی مردم در جامعه را می‌طلبد. افزایش اعتماد به مسئولان همواره از مواردی بوده است که مقام معظم رهبری با تأکید بر فعالیت صادقانه و دلسوزانه مسئولان بر آن تأکید داشته‌اند تا تلقی خوشبینانه به نظام با جنگ نرم غرب آسیب نبیند.

می‌توان با برنامه‌ریزی مدون، بهره‌گیری گسترده‌تر از رسانه‌ها به عنوان نوک پیکان مقابله با تهدیدات نرم غرب، زنده نگهداشتن روحیه شهادت‌طلبی، تقویت زیرساخت‌های ارتباطی با جوانان به عنوان آینده‌سازان نظام اسلامی و تعریف عملکردهای چندگانه برای تمام مراکز فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی به عنوان مراکز تأثیرگذاری روانی بر مردم و تقویت هویت دینی با محوریت مقام معظم رهبری بر قدرت نرم ج.ا.ایران افزود و با القای مفهوم امت اسلامی و تبعیت دینی از ولایت مطلقه فقیه با قدرت از تمام حوادث و فتنه‌های غرب عبور کرد.

با عنایت به نتایج تحقیق و مطالب ارائه‌شده پیشنهادهاتی به شرح زیر ارائه می‌شود:

۱. شناخت نیازهای فکری و روانی جوانان با بررسی علل گرایش برخی از آنان به برنامه‌های فرهنگی غرب و برنامه‌ریزی برای بازتعریف مفاهیم دینی متناسب با نیازهای روانی و جذب حداکثری جوانان به مفاهیم اسلامی؛

۲. برنامه‌ریزی بلندمدت و نامحسوس برای آموزش مفاهیم اثرگذار همچون فرهنگ شهادت‌طلبی، ایثار، جهاد و ... در قالب متون آموزشی از ابتدای تحصیل و تدوین این متون با در نظر داشتن جنگ روانی غرب؛

۳. تقویت و تسهیل ارتباط کودکان و جوانان با مراکز مذهبی همچون مساجد و تعریف کارکردی چندمنظوره و در عین حال بهینه از آنان به‌جای استفاده صرف در امور مذهبی همچون برگزاری برخی کلاس‌های مدارس در مساجد و همچنین معرفی این اماکن به عنوان مراکز اطلاع‌رسانی در زمان‌های حساس؛

۴. بهره‌گیری از تجربیات دیگر کشورها در خصوص فعالیت‌های روانی غرب و پیش‌بینی فعالیت‌های روانی غرب پیش از آغاز آن (مانند انتخابات در کشورهای قفقاز جنوبی)؛

۵. تشکیل و به‌روزرسانی فعالیت‌های عملیات روانی در مجموعه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی و فرهنگی به منظور رصد جو روانی حاکم و جهت‌دهی به افکار عمومی در صورت نیاز؛

۶. بررسی دلایل شرکت اقشار مختلف در برنامه‌های مذهبی همچون ایام محرم و الگوبرداری از آن برای مشارکت مردم در فراخوان‌های عمومی؛

۷. جذب و به‌کارگیری نخبگان حوزه‌های مختلف اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و ... و همچنین نخبگان اقشار، قومیت‌ها و ادیان مختلف برای برنامه‌ریزی عملیات روانی در کشور؛

۸. پررنگ کردن هویت ملی در بین قومیت‌های مختلف با برگزاری مراسم بزرگداشت شهدای اقوام و اقلیت‌های مختلف در رسانه ملی؛

۹. رصد فعالیت‌های گذشته غرب و بهره‌گیری از اصول آینده‌پژوهی برای طراحی فعالیت‌های روانی آینده؛
۱۰. بهره‌گیری مطلوب از محیط‌های آموزشی (دانش‌آموزی و دانشگاهی) برای ارائه مفاهیم موردنیاز ارزشی به اقوام و ادیان مختلف؛
۱۱. القای تفکر امت اسلامی در بین مردم و لزوم تبعیت مذهبی از ولایت مطلقه فقیه با بهره‌گیری برنامه‌ریزی شده از رسانه‌ها؛
۱۲. نظام‌مند کردن فعالیت‌های رسانه‌های مختلف نوشتاری همچون روزنامه‌ها برای حرکت در یک مسیر روشن و رعایت ضوابط فعالیت رسانه‌ای؛
۱۳. آموزش بهره‌گیری صحیح از فضای اینترنت برای دانش‌آموزان و شرکت فعال حوزه‌های مرتبط در فضای مجازی و ایجاد اینترنت ملی.

منابع و مأخذ

۱. آرکلنگ، استوارت، ۱۳۷۹، *چارچوب‌های قدرت*، ترجمه محمدرضا تاجیک، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی.
۲. ابراهیمی خوسفی، منصور و نادعلی بای و مرادعلی صدوقی، ۱۳۸۶، *جنگ نرم ۴: عملیات روانی و فریب / استراتژیک*، تهران، مؤسسه ابرار معاصر.
۳. افتخاری، اصغر، ۱۳۸۵، «گفتگو: قدرت نرم انقلاب اسلامی»، *فصلنامه بسیج*، شماره ۳۲، تهران، پژوهشکده مطالعات و تحقیقات بسیج.
۴. _____، ۱۳۸۷، «چهره قدرت نرم، قدرت نرم معنا و مفهوم»، *فصلنامه بسیج*، تهران، پژوهشکده مطالعات و تحقیقات بسیج.
۵. _____، ۱۳۸۷، *قدرت نرم و سرمایه اجتماعی*، تهران، دانشگاه امام صادق علیه السلام و پژوهشکده مطالعات و تحقیقات بسیج.
۶. اکبری، عباس، ۱۳۸۵، *پدافند غیرعمل: آشنایی با اقدامات کشورها*، تهران، معاونت پدافند غیرعامل قرارگاه پدافند هوایی خاتم‌الانبیاء علیهم السلام.
۷. امام خمینی، سیدروح‌الله، *صحیفه امام*، ۱۳۷۸، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی علیه السلام.
۸. ایزدی، حجت‌الله، ۱۳۸۷، «مبانی قدرت نرم در جمهوری اسلامی ایران»، *فصلنامه بسیج*، شماره ۴۰، تهران، پژوهشکده مطالعات و تحقیقات بسیج.
۹. ایمان‌پور، عباس، ۱۳۸۷، *انقلاب اسلامی ایران چالشی بر نظریه‌های انقلاب*، تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی.
۱۰. پوراحمدی، حسین، ۱۳۸۹، *قدرت نرم و سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران*، قم، مؤسسه بوستان کتاب.
۱۱. تهامی، سیدمجتبی، ۱۳۷۶، *امنیت ملی: دکترین و سیاست‌های دفاعی و امنیتی*، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی.
۱۲. تی.جی.لئون، الکساندر، ۱۳۸۸، *کاربرد قدرت نرم*، ترجمه سیدمحسن روحانی، تهران، دانشگاه امام صادق علیه السلام.
۱۳. جمعی از نویسندگان، ۱۳۸۷، *بصیرت پاسداری*، تهران، اداره سیاسی نمایندگی ولی فقیه در سپاه.

۱۴. حافظ‌نیا، محمدرضا و دیگران، ۱۳۸۲، *تحلیل مبانی جغرافیایی قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران*، تهران، دانشگاه تربیت معلم.
۱۵. ردادی، محسن، ۱۳۸۹، *منابع قدرت نرم: سرمایه اجتماعی در اسلام*، تهران، دانشگاه امام صادق علیه السلام.
۱۶. روشندل، جلیل، ۱۳۷۴، *امنیت ملی و نظام بین‌الملل*، تهران، سازمان مطالعه و تدوین (سمت).
۱۷. سلیمانی پورلک، فاطمه، ۱۳۸۶، *ایران و آمریکا؛ در بستر تعاملات نرم/فزاری قدرت و امنیت*، تهران، مرکز تحقیقات راهبردی دفاعی.
۱۸. شارپ، جین، ۱۳۸۹، *قدرت نرم: عدم خشونت*، ترجمه سیدرضا مرزانی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
۱۹. شیروانی، میثم، ۱۳۸۹، *قدرت نرم: پیامدهای سیاسی و امنیتی جنگ ۳۳ روزه*، تهران، دانشگاه امام صادق علیه السلام.
۲۰. عالم، عبدالرحمن، ۱۳۷۳، *بنیادهای علم سیاست*، تهران، نی.
۲۱. عبدالله‌خانی، علی، ۱۳۸۶، *جنگ نرم ۳: نبرد در عصر اطلاعات*، تهران، مؤسسه ابرار معاصر.
۲۲. عسگری، محمود، ۱۳۸۷، «موازنه نرم در برابر قدرت برتر یک جانبه‌گرا»، *راهبرد دفاعی*، سال هشتم، شماره نوزدهم، تهران، مرکز تحقیقات راهبرد دفاعی، بهار ۸۷.
۲۳. عطارزاده، مجتبی، ۱۳۸۵، «بسیج ترجمان آرمان‌های دفاعی امام خمینی علیه السلام در پاسداشت امنیت ملی»، *مجموعه مقالات علمی کنگره سرداران، امیران، فرماندهان و ۸۰۰۰ شهید استان همدان*، همدان، دانشگاه بوعلی سینا.
۲۴. علی دوستی، قاسم، ۱۳۸۷، «تهدیدات نرم و رویکردهای مقابله»، *ماهنامه نگاه*، سال اول، شماره ۲، اسفند و فروردین ۱۳۸۷ - ۱۳۸۶، تهران، وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح.
۲۵. فرمایشات رهبری در خطبه‌های نماز جمعه، ۱۳۸۴/۵/۲۸.
۲۶. فرمایشات رهبری در مراسم سالگرد رحلت امام خمینی علیه السلام، ۱۳۸۰/۳/۱۴.
۲۷. فرمایشات مقام معظم رهبری در جمع بسیجیان به مناسبت هفته بسیج، ۱۳۷۶/۹/۵.
۲۸. فرمایشات مقام معظم رهبری در نماز جمعه تهران، ۱۳۶۱/۳/۱۴.
۲۹. فرمایشات مقام معظم رهبری در دیدار رئیس‌جمهور و هیئت وزیران به مناسبت هفته دولت، ۱۳۷۵/۶/۸.
۳۰. فرهادی، محمد و محسن مرادیان، ۱۳۸۷، «درک قدرت نرم»، *فصلنامه بسیج*، جلد ۱، تهران، پژوهشکده مطالعات و تحقیقات بسیج.
۳۱. قدسی، امیر، ۱۳۸۹، «تکامل مفهومی قدرت در نظام ژئوپلیتیک جهانی»، *راهبرد دفاعی*، سال هشتم، شماره سی‌ویک، تهران، مرکز تحقیقات راهبرد دفاعی، زمستان ۱۳۸۹.
۳۲. کاظمی، علی اصغر، ۱۳۷۳، *روابط بین‌الملل در تنوری و عمل*، تهران، قومس، چ دوم.
۳۳. کراهمان، الکه، ۱۳۸۷، *تهدیدات و بازیگران جدید در امنیت بین‌الملل*، ترجمه گروهی از مترجمان، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی.
۳۴. گروه مطالعات دانشکده امنیت ملی، ۱۳۸۸، *تهدید نرم و راهبردهای مقابله*، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی.

۳۵. گلسر، آنتونی، ۱۳۸۷، *کالبد شکافی یک انحراف*، ترجمه اکبر بصیری، تهران، دانشکده امام باقر علیه السلام، معاونت پژوهشی.

۳۶. گلشن پژوه، محمودرضا، ۱۳۸۷، *جمهوری اسلامی و قدرت نرم*، تهران، معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی.

۳۷. متقی، ابراهیم و افسانه رشاد، ۱۳۹۰، «نقش قدرت نرم در گسترش بیداری اسلامی در خاورمیانه»، *فصلنامه راهبرد دفاعی*، سال نهم، شماره سی و سوم، تهران، مرکز تحقیقات راهبرد دفاعی، تابستان ۹۰.

۳۸. مرادیان، محسن، ۱۳۸۵، *ابعاد و مظاهر تهدیدات*، تهران، مرکز آموزش شهید سپهبد صیادشیرازی.

۳۹. ملکوتیان، مصطفی، ۱۳۸۷، *بازخوانی علل وقوع انقلاب اسلامی در سپهر نظریه پردازی‌ها*، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.

۴۰. نای، جوزف، ۱۳۸۳، «کاربرد قدرت نرم»، ترجمه سیدرضا میرطاهر، *فصلنامه راهبرد دفاعی*، سال دوم، شماره ۶، تهران، مرکز مطالعات راهبرد دفاعی.

۴۱. _____، ۱۳۸۷، *رهبری و قدرت هوشمند*، ترجمه محمودرضا گلشن پژوه و الهام شوشتری زاده، تهران، ابرار معاصر.

۴۲. _____، ۱۳۸۹، *قدرت نرم: ابزارهای موفقیت در سیاست بین‌الملل*، ترجمه سیدمحسن روحانی و مهدی ذوالفقاری، تهران، دانشگاه امام صادق علیه السلام، چاپ سوم.

۴۳. نائینی، علی محمد، ۱۳۸۸، «بررسی ماهیت، ابعاد و حوزه‌های تأثیر تهدیدهای نرم غرب علیه ج.ا.ایران»، *فصلنامه راهبرد دفاعی*، سال هفتم، تهران، مرکز مطالعات راهبرد دفاعی.

۴۴. _____، ۱۳۸۸، «بررسی ماهیت، ابعاد و حوزه‌های تأثیر تهدیدهای نرم غرب علیه ج.ا.ایران»، *فصلنامه راهبرد دفاعی*، سال هفتم، تهران، مرکز مطالعات راهبرد دفاعی.

۴۵. نگر و پونته، جان، ۱۳۹۰، *قدرت نرم: تهدید سخت*، ترجمه محمد عباسی و سیدحمیدرضا سیدی، تهران، دانشگاه امام صادق علیه السلام.

۴۶. ولی پور زرومی، سیدحسین، ۱۳۸۳، *گفتمان‌های امنیت ملی در جمهوری اسلامی ایران*، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی.

۴۷. یاسوشی، واتانابه و دیوید مک کانل، ۱۳۸۹، *قدرت نرم: مطالعه موردی ژاپن و ایالات متحده*، ترجمه سیدمحسن روحانی، تهران، دانشگاه امام صادق علیه السلام.

48. Krige, John, 2010, "Technological leadership and American soft power", *Soft power and US foreign policy*, edited by Inderjeet Parmar and Michael Cox, New York: Routledge.

49. Layne, Christopher, 2010, "The unbearable lightness of soft power", *Soft power and US foreign policy*, edited by Inderjeet Parmar and Michael Cox, New York: Routledge.

50. Taverner, Angus, 2010, "The military use of soft power-information campaigns", *Soft power and US foreign policy*, edited by Inderjeet Parmar and Michael Cox, New York: Routledge.